

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS
[*MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA*]

SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 11. maijā¹

Lieta C-66/22

Infraestruturas de Portugal, S. A,
Futrifer Indústrias Ferroviárias, S. A
pret
Toscca – Equipamentos em Madeira Lda,
 piedaloties
Mota-Engil Railway Engineering, SA

(*Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa, Portugāle) lūgums sniegt
prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2014/24/ES – Publiskais iepirkums – Fakultatīvi izslēgšanas iemesli – 57. panta 4. punkta d) apakšpunkts – Ekonomikas dalībnieka izslēgšana no dalības konkursa procedūrā – Sods par konkurenci ierobežojošām darbībām – Automātiska izslēgšana, kas pamatota ar iepriekšēju konkurences uzraudzības iestādes lēmumu – Līgumslēdzējas iestādes iespējas novērtēt, vai pastāv izslēgšanas iemesls – 57. panta 6. punkts – Pretendenta piemērotība un uzticamība – Pamatojums – Konkurenci ierobežojošas darbības, kas konstatētas pašā konkursa procedūrā

1. Šajā prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesai ir jāinterpretē Direktīvas 2014/24/ES² 57. panta 4. punkta d) apakšpunkts, saskaņā ar kuru līgumslēdzējas iestādes var izslēgt ekonomikas dalībnieku no dalības iepirkuma procedūrā, ja tas ir noslēdzis vienošanos ar citiem ekonomikas dalībniekiem, lai kropļotu konkurenci.

2. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegts saistībā ar tiesvedību par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu uzņēmumam, kam iepriekš piemērots sods par to, ka tas bija noslēdzis vienošanos ar citiem uzņēmumiem, lai veiktu konkurenci ierobežojošas darbības (vienošanās par cenu un tirgus sadali).

¹ Oriģinālvaloda – spāņu.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.).

I. Tiesiskais regulējums

A. Savienības tiesības

1. Direktīva 2014/24

3. Direktīvas 56. pantā (“Vispārīgi principi”) ir noteikts:

“1. Līgumu slēgšanas tiesības piešķir saskaņā ar 67.–69. pantā noteiktajiem kritērijiem ar noteikumu, ka līgumslēdzēja iestāde ir saskaņā ar 59.–61. pantu pārbaudījusi, ka ir izpildīti visi sekojošie nosacījumi:

[..]

b) piedāvājumu ir iesniedzis pretendents, kas nav izslēgts saskaņā 57. pantu [..].”

4. Direktīvas 57. pantā (“Izslēgšanas iemesli”) ir norādīts:

“[..]

4. Līgumslēdzējas iestādes no dalības iepirkuma procedūrā var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ikvienu ekonomikas dalībnieku, kas nonācis jebkurā no šādām situācijām:

[..]

c) ja līgumslēdzēja iestāde ar atbilstošiem līdzekļiem var pierādīt, ka ekonomikas dalībnieks ir vainīgs kādā ar profesionālo darbību saistītā smagā pārkāpumā, kas liek apšaubīt šā ekonomikas dalībnieka godprātību;

d) ja līgumslēdzējas iestādes rīcībā ir pietiekami pārliecinošas norādes, lai secinātu, ka ekonomikas dalībnieks ir ar citiem ekonomikas dalībniekiem noslēdzis tādas vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci;

[..].

5. [..]

Līgumslēdzējas iestādes jebkurā procedūras brīdī var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ekonomikas dalībnieku, ja izrādās, ka šis ekonomikas dalībnieks sakarā ar darbībām vai bezdarbību pirms procedūras vai tās laikā ir nonācis kādā no 4. punktā minētajām situācijām.

6. Ikviens ekonomikas dalībnieks, kas nonācis kādā no 1. un 4. punktā minētajām situācijām, var iesniegt pierādījumus, ka šā ekonomikas dalībnieka veiktie pasākumi ir pietiekami, lai pierādītu savu uzticamību, neraugoties uz to, ka pastāv atbilstīgs izslēgšanas iemesls. Ja šādus pierādījumus uzskata par pietiekamiem, attiecīgo ekonomikas dalībnieku neizslēdz no iepirkuma procedūras.

Šajā nolūkā ekonomikas dalībnieks pierāda, ka viņš ir samaksājis vai apņēmis samaksāt kompensāciju attiecībā uz jebkādu kaitējumu, ko radījis noziedzīgais nodarījums vai pārkāpums, ir pilnībā izskaidrojis attiecīgos faktus un apstākļus, aktīvi sadarbojoties ar izmeklēšanas

iestādēm, un ir veicis konkrētus un atbilstīgus tehniskus, organizatoriskus un ar personālu saistītus pasākumus, lai novērstu jaunus noziedzīgos nodarījumus vai pārkāpumus.

Ekonomikas dalībnieku veiktie pasākumi tiek izvērtēti, ņemot vērā noziedzīgā nodarījuma vai pārkāpuma smagumu un konkrētos apstākļus. Ja tiek uzskatīts, ka šie pasākumi ir nepietiekami, ekonomikas dalībnieks saņem paziņojumu par minētā lēmuma iemesliem.

Ekonomikas dalībniekam, kas ar galīgu spriedumu izslēgts no dalības iepirkuma vai koncesijas piešķiršanas procedūrās, izslēgšanas laikposmā, kas izriet no šāda sprieduma, nav tiesību izmantot šajā punktā paredzēto iespēju dalībvalstīs, kurās šis spriedums ir spēkā.

7. Dalībvalstis saskaņā ar normatīvajiem vai administratīvajiem aktiem un ievērojot Savienības tiesību aktus nosaka šā panta īstenošanas nosacījumus. Tās jo īpaši nosaka maksimālo izslēgšanas laikposmu, ja ekonomikas dalībnieks neveic 6. punktā norādītos pasākumus, lai pierādītu savu uzticamību. Ja izslēgšanas laikposms nav noteikts ar galīgu spriedumu, tas nepārsniedz piecus gadus no dienas, kad notikusi notiesāšana ar galīgu spriedumu 1. punktā minētajos gadījumos, un trīs gadus no attiecīgā notikuma dienas 4. punktā minētajos gadījumos.”

2. Direktīva 2014/25/ES³

5. Saskaņā ar 80. pantu (“Direktīvā 2014/24/ES paredzēto izslēgšanas iemeslu un atlases kritēriju izmantošana”):

“1. Objektīvie noteikumi un kritēriji to ekonomikas dalībnieku izslēgšanai un atlasei, kas pieprasa kvalificēšanu kvalifikācijas sistēmā, un objektīvie noteikumi un kritēriji kandidātu un pretendentu izslēgšanai un atlasei atklātā procedūrā, slēgtā procedūrā vai sarunu procedūrās, konkursa dialogos vai inovācijas partnerībās var ietvert Direktīvas 2014/24/ES 57. pantā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Ja līgumslēdzējs ir līgumslēdzēja iestāde, šie kritēriji un noteikumi ietver Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 1. un 2. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Ja to pieprasa dalībvalstis, šie kritēriji un noteikumi papildus ietver Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

[..]”

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV 2014, L 94, 243. lpp.).

B. Portugāles tiesības

1. Decreto-lei n.º 18/2008, *Código dos Contratos Públicos*⁴

6. Dekrētlikuma 55. pantā (“Aizliegumi”) ir noteikts:

“Būt par kandidātiem, pretendentiem vai ietilpt to grupā ir aizliegts subjektiem:

[..]

c) kuriem ir piemērots sods par smagu profesionālās darbības pārkāpumu un kuri kopš tā laika nav rehabilitēti, ciktāl tas attiecas uz fiziskām personām, vai attiecībā uz juridiskām personām – kuru administratīvajām, vadības vai pārvaldes struktūrām ir piemērots šāds administratīvais sods un kuras joprojām veic savas funkcijas;

[..]

f) kam ir noteikts papildsods – aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, kā noteikts speciālajā tiesiskajā regulējumā, it īpaši regulējumā par pārkāpumiem [..] konkurences [..] jomā [..], uz laikposmu, kas noteikts lēmumā, ar kuru uzliek sodu.”

7. Dekrētlikuma 70. panta (“Piedāvājumu izvērtēšana”) 2. punktā ir paredzēts:

“2 – Izslēdz piedāvājumus, kuru izvērtējumā atklājas:

[..]

g) tas, ka pastāv vērā ņemamas pazīmes, kuras liecina par darbībām, nolīgumiem, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences tiesību normas.”

2. Lei n.º 19/2012 da *Concorrência* (Konkurences likums)⁵

8. Likuma 71. panta (“Papildu sankcijas”) 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts: ja to pamato pārkāpuma smagums un pārkāpēja vaina, *Autoridade de Concorrência* (Konkurences iestāde, turpmāk tekstā – “KI”) kopā ar naudas sodu var piemērot papildsodu – liegt tiesības piedalīties konkrētās publiskā iepirkuma procedūrās, ja pārkāpums, par kuru uzliek naudas sodu, ir noticis attiecīgās procedūras laikā vai tās rezultātā.

⁴ Dekrētlikums Nr. 18/2008, Publisko iepirkumu kodekss; turpmāk tekstā – “CCP” (2008. gada 29. janvāra Diário da República Nr. 20/2008, I sērija) atbilstoši redakcijai, kas ir spēkā pēc reformas, kura veikta ar 2017. gada 31. augusta Decreto-lei n.º 111-B/2017 (turpmāk tekstā – “Dekrētlikums Nr. 111-B/2017”; 2017. gada 31. augusta Diário da República Nr. 168/2017, 2. pielikums, I sērija).

⁵ Lei n.º 19/2012, de 8 de maio, aprova o novo regime jurídico da concorrência (2012. gada 8. maija Likums Nr. 19/2012, ar ko nosaka jauno konkurences tiesisko regulējumu; 2012. gada 8. maija Diário da República, 1.ª sērija, Nr. 89).

II. Fakti, pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

9. *Infraestruturas de Portugal, S. A* (turpmāk tekstā – “*Infraestruturas*”) 2019. gada 18. janvārī izsludināja publiskā iepirkuma procedūru par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu ar kreozotu piesūcinātu priedes koka gulšņu un brusu iegādei par pamatcenu 2 979 200 EUR⁶.

10. Uzņēmumi *Toscca – Equipamentos em Madeira, Lda.* (turpmāk tekstā – “*Toscca*”) un *Futrifer, Indústrias Ferroviárias, S. A.* (turpmāk tekstā – “*Futrifer*”) piedalījās procedūrā, katrs iesniedzot savu piedāvājumu.

11. 2019. gada 12. jūnijā KI piesprieda *Futrifer* naudas sodu par konkurences tiesību pārkāpumiem iepirkuma procedūrās⁷ 2014. un 2015. gadā⁸.

12. Konkrētāk, KI konstatēja, ka *Futrifer* un citi nozares uzņēmumi ir saskaņojuši cenas un noslēguši vienošanos par dzelzceļa tīkla uzturēšanas pakalpojumu tirgus sadali, pārkāpjot Likuma Nr. 19/2012 9. panta 1. punktu un LESD 101. panta 1. punktu.

13. Lēmumā KI uzskatīja, ka, ņemot vērā lietas apstākļus un *Futrifer* iesniegto izlīguma priekšlikumu, tam nav jāpiemēro Likuma Nr. 19/2012 71. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētā papildu sankcija – aizliegums slēgt līgumus⁹.

14. 2019. gada 27. jūlijā *Infraestruturas* piešķīra *Futrifer* attiecīgā strīdīgā līguma slēgšanas tiesības.

15. *Toscca* šo lēmumu pārsūdzēja *Tribunal Administrativo e Fiscal de Viseu* (Viseu Administratīvā un nodokļu lietu tiesa, Portugāle; turpmāk tekstā – “*Viseu TAF*”). Šis uzņēmums lūdza atcelt lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, izslēgt *Futrifer* iesniegto piedāvājumu un piešķirt līguma slēgšanas tiesības pašam *Toscca*. Prasības pamatojumam tas it īpaši atsaucās uz KI lēmumu par soda piemērošanu *Futrifer*.

16. Pirmās instances tiesa noraidīja *Toscca* sūdzību; CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunktu tā interpretēja kā piemērojamu vienīgi tad, ja konkurences izkropļošanas pazīmes ir konstatētas izskatāmās lietas priekšmetā.

17. *Toscca* pārsūdzēja Viseu *TAF* spriedumu *Tribunal Central Administrativo Norte* (Ziemeļu centrālā administratīvā tiesa, Portugāle). Ar 2020. gada 29. maija nolēmumu minētā tiesa, pirmajā instancē veikto CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunkta interpretāciju uzskatot par kļūdainu, atcēla apstrīdēto spriedumu un uzdeva *Infraestruturas* piešķirt līguma slēgšanas tiesības *Toscca*.

18. *Infraestruturas* un *Futrifer* pārsūdzēja apelācijas instances spriedumu *Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa, Portugāle), kas to atcēla pamatojuma trūkuma dēļ un nosūtīja lietu atpakaļ Ziemeļu centrālajai administratīvajai tiesai jauna nolēmuma taisīšanai.

⁶ Procedūra 2019/S 015-030671, publicēta 2019. gada 22. janvāra *Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša* pielikumā (OV 2019, S 15, 1. lpp.).

⁷ Tās bija iepirkuma procedūras, ko izsludināja valsts uzņēmums, lai piešķirtu līguma slēgšanas tiesības par Portugāles dzelzceļa tīkla iekārtu un sliežu ceļu uzturēšanas pakalpojumiem.

⁸ Lieta PRC/2016/6. Attiecībā uz *Futrifer* tas atbilst “galīgajam lēmumam izlīguma procedūrā (publiskā versija)”.

⁹ 2019. gada 12. jūnija lēmuma 231. un nākamie punkti.

19. 2021. gada 2. jūnijā *Tribunal Central Administrativo Norte* (Ziemeļu centrālā administratīvā tiesa) pasludināja spriedumu, ar kuru tā no jauna atcēla pirmās instances spriedumu un uzdeva *Infraestruturas* piešķirt līguma slēgšanas tiesības *Toscca*.

20. *Infraestruturas* un *Futrifer* pārsūdzēja 2021. gada 2. jūnija spriedumu *Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa), kas Tiesai uzdod šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai lemt par Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punkta d) apakšpunktā paredzēto izslēgšanas iemeslu ir tikai līgumslēdzējas iestādes ziņā [“reserva de decisão”]?”
- 2) Vai lēmumu, kas līgumslēdzējai iestādei ir jāpieņem atbilstoši Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punkta d) apakšpunktam, valsts likumdevējs var pilnībā aizstāt ar Konkurences iestādes vispārēja rakstura lēmumu (ar lēmuma sekām) piemērot papildsodu – aizliegumu noteiktā laikposmā piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, kas ir pieņemts saistībā ar naudas soda piemērošanu par konkurences noteikumu pārkāpumu?
- 3) Vai līgumslēdzējas iestādes lēmums par ekonomikas dalībnieka “uzticamību” atkarībā no konkurences tiesību normu ievērošanas (vai neievērošanas), kam nav saistības ar konkrēto iepirkuma procedūru, ir jāsaprot kā nepieciešamība veikt minētā ekonomikas dalībnieka atbilstības pamatotu novērtējumu, kas ir Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkta [c)] apakšpunktā paredzēto tiesību uz labu pārvaldību konkrēta izpaušme?
- 4) Vai ar Savienības tiesībām, konkrēti – Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu, ir saderīgs Portugāles tiesībās izraudzītais risinājums, saskaņā ar kuru CCP 55. panta 1. punkta f) apakšpunktā ekonomikas dalībnieka izslēgšana no iepirkuma procedūras nesaistīti ar konkrēto iepirkuma procedūru izdarītu konkurences tiesību normu pārkāpumu dēļ ir pakārtota lēmumam par papildsoda – aizlieguma piedalīties iepirkumos – piemērošanu, ko Konkurences uzraudzības iestāde pieņem tādā procedūrā, kurā šī pati Konkurences uzraudzības iestāde šajā kontekstā veic novērtējumu par veikto korektīvo pasākumu atbilstību?
- 5) Vai ar Savienības tiesībām, konkrēti – Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu, ir saderīgs arī Portugāles tiesībās izraudzītais risinājums, saskaņā ar kuru CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunktā paredzētā iespēja izslēgt piedāvājumu tāpēc, ka pastāv vērā ņemamas pazīmes, kuras liecina par darbībām, nolīgumiem, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences tiesību normas, attiecas tikai uz konkrēto iepirkuma procedūru, kurā šāda prakse ir konstatēta?”

III. Tiesvedība Tiesā

21. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2022. gada 2. februārī.
22. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Futrifer*, *Toscca*, Čehijas, Ungārijas un Portugāles valdības, kā arī Eiropas Komisija.
23. Tie visi, izņemot Čehijas un Ungārijas valdību, piedalījās 2023. gada 7. marta tiesas sēdē.

IV. Izvērtējums

A. Ievada apsvērumi

1. Piemērojamā direktīva

24. Iesniedzējtiesa lūdz interpretēt vienīgi Direktīvu 2014/24, nenorādot uz Direktīvu 2014/25. Ar pēdējo minēto direktīvu regulē publiskā iepirkuma līgumus, ko piešķir līgumslēdzējas iestādes, kuras darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, *transporta* un pasta pakalpojumu nozarēs.

25. Līgums, par kura slēgšanas tiesību piešķiršanu ir strīds, attiecas uz infrastruktūras elementu piegādi dzelzceļa nozarē, proti, transporta nozarē. Atbildot uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, personas, kas iestājušās lietā, tiesas sēdē savās atbildēs bija vienisprātis, ka šāds līgums ietilpst Direktīvas 2014/25 piemērošanas jomā, kas ir īpaši piemērojama “tādu tīklu nodrošināšan[ai] un ekspluatācij[ai], kas iedzīvotājiem sniedz pakalpojumus dzelzceļu [...] transporta jomā” (11. pants).

26. Katrā ziņā iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai, ņemot vērā strīdīgā līguma noteikumus, tiem ir piemērojama Direktīva 2014/24 vai arī – kā uz to šķietami viss norāda – Direktīva 2014/25.

27. Taisnība, ka starp abām direktīvām praktiski nav ievērojamu atšķirību attiecībā uz šā strīda priekšmetu: pat ja būtu piemērojama Direktīva 2014/25, tās 80. pantā ir atsauce uz “Direktīvas 2014/24/ES 57. pantā uzskaitīt[ajiem] izslēgšanas iemesl[iem] saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem”¹⁰.

28. Tomēr Direktīvas 2014/25 piemērošana varētu atstāt noteiktas sekas uz (apspriesto) dalībvalstu “iespēju” valsts tiesībās paredzēt fakultatīvus izslēgšanas iemeslus, kā to paskaidrošu turpinājumā¹¹.

29. Pēc šo precizējumu sniegšanas pievērsīšos Direktīvas 2014/24 57. pantam.

2. Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunkta ietveršana Portugāles tiesībās

30. Komisijas rakstveida apsvērumos ir sāktas debates, kas tika turpinātas arī tiesas sēdē, par dalībvalstu rīcības brīvību nepārņemt Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā paredzētos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus.

31. Komisijas arguments ir izteikts šādi:

- Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkts, kā arī 101. apsvēruma norādot uz likumdevēja nodomu neatstāt dalībvalstīm izvēles brīvību attiecībā uz to, vai transponēt tajā ietvertos deviņus izslēgšanas iemeslus. Šī iespēja esot līgumslēdzēju iestāžu ziņā, ja vien dalībvalstis nenosaka tām pienākumu tos piemērot. Un otrādi, dalībvalstīm neesot iespējas izvairīties no viena vai vairāku šo izslēgšanas iemeslu transponēšanas.
- Portugāles tiesībās nav ietverts fakultatīvais izslēgšanas pamats saistībā ar vienošanos starp ekonomikas dalībniekiem ar mērķi izkropļot konkurenci.

¹⁰ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2022. gada 10. novembris, *Taxi Horn Tours* (C-631/21, EU:C:2022:869), 39. un 40. punkts.

¹¹ Skat. šo secinājumu 46. punktu.

32. Komisijas izvirzīto problēmjaudājumu šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu varētu aplūkot, ja otrais no šiem apgalvojumiem būtu pareizs, proti: ja valsts tiesībās nebūtu transponēts fakultatīvais izslēgšanas iemesls, būtu vēlreiz jāizvērtē, vai nav jāpielāgo vai pilnībā jāpārskata līdz šim izveidotā Tiesas judikatūra¹² par dalībvalstu rīcības brīvību transponēt (vai netransponēt) šo izslēgšanas iemeslu kategoriju.

33. Tādēļ turpinājumā izklāstīšu, kāpēc manā ieskatā otrais Komisijas apgalvojums (kas pamatots ar atsevišķiem prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā iesniegtiem rakstveida apsvērumiem) neatbilst realitātei.

34. Ar Dekrētlīkumu Nr. 111-B/2017 tika izdarīti grozījumi *CCP*, lai transponētu Direktīvas 2014/24 un 2014/25. Tā 1. pantā Portugāles likumdevējs tieši norāda, ka ar šo likumu tostarp “transponē” Direktīvas 2014/24 un 2014/25¹³.

35. Jaunajā *CCP* redakcijā ietvertie izslēgšanas iemesli (“aizliegumi”) ir uzskaitīti 55. panta 1. punkta a)–l) apakšpunktā; tajos ar dažām niansēm ir atspoguļoti attiecīgie Direktīvas 2014/24 57. panta 1. un 4. punkta iemesli.

36. Attiecībā uz strīdīgo izslēgšanas iemeslu *CCP* 55. panta 1. punkta f) apakšpunkta redakcija ir šāda: “Būt par kandidātiem [...] ir aizliegts subjektam[,] [...] kam ir noteikts papildsods – aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, kā noteikts speciālajā tiesiskajā regulējumā, it īpaši regulējumā par pārkāpumiem [...] konkurences [...] jomā [...], uz laikposmu, kas ir noteikts lēmumā, ar kuru uzliek sodu”.

37. Turklāt *CCP* ir ietverta vēl viena norma (70. panta 2. punkta g) apakšpunkts), ar kuru ir noteikts izslēgt piedāvājumus, kuru izvērtējumā atklājas “tas, ka pastāv vērā ņemamas pazīmes, kuras liecina par darbībām, nolīgumiem, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences tiesību normas”¹⁴.

38. Ņemot vērā šīs divas tiesību normas, man ir grūti saprast dažus apgalvojumus, kas izteikti *Futrifer* un pašas Portugāles valdības rakstveida apsvērumos (Portugāles valdība tos ir izteikusi neskaidri un tiesas sēdē nepaskaidroja)¹⁵ par Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunkta netransponēšanu *CCP*.

¹² 2019. gada 19. jūnija sprieduma *Meca* (C-41/18, EU:C:2019:507; turpmāk tekstā – “spriedums *Meca*”), 33. punkts, un 2020. gada 30. janvāra sprieduma *Tim* (C-395/18, EU:C:2020:58), 34. punkts, dominējošā tēze 2021. gada 3. jūnija spriedumā *Rad Service* u.c. (C-210/20, EU:C:2021:445), 28. punkts, ir apstiprināta šādiem vārdiem: “[...] saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. un 7. punktu dalībvalstīm ir iespēja nepiemērot tajā norādītos fakultatīvos izslēgšanas pamatus vai arī iekļaut tos valsts tiesiskajā regulējumā ar dažādu stingruma pakāpi, kas var atšķirties atkarībā no situācijas, ņemot vērā valsts līmenī pastāvošus juridiska, ekonomiska vai sociāla rakstura apsvērumus.”

¹³ Šajā lietā nav nozīmes tam, ka ar Dekrētlīkumu Nr. 111-B/2017 tika saglabāti negrozīti daži agrāk spēkā esošie *CCP* noteikumi.

¹⁴ *Toscca* uz šo tiesību normu atsaucas rakstveida apsvērumos, lai apgalvotu, ka “Portugāles likumdevējs ir transponējis Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu, *paturot spēkā* *CCP* 70. panta 2. punkta g) apakšpunkta formulējumu (pašlaik redakcijā, kas izriet no 2017. gada reformas)”. Mans izcēlums.

¹⁵ Tās rakstveida apsvērumu 80.–84. punkts. Interpretējot tos kopsakarā ar iepriekšējiem punktiem, principā tajos ir uzsvērts, ka Portugāles likumdevējs, izmantojot *CCP* 70. pantu kopā ar tā 55. panta 1. punkta f) apakšpunktu, ir iekļāvis strīdīgo izslēgšanas iemeslu. Portugāles valdība apsvērumu 71. punktā ļoti skaidri norāda: “*CCP* 55. panta 1. punkta f) apakšpunkta un 70. panta 2. punkta g) apakšpunkta noteikumi pilnībā atbilst Direktīvā 2014/24 paredzētajam, un jo īpaši tās 57. panta 4. punkta d) apakšpunktā noteiktajam.”

39. Manuprāt, šo divu CCP normu interpretācija tik tiešām apliecina, ka Portugāles likumdevēja nepārprotama griba bija savā tiesiskajā regulējumā ieviest (vai paturēt spēkā)¹⁶ noteikumu, kas ietverts Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktā. Gan pēdējā, gan abas iepriekš minētās valsts tiesību normas ir vērstas uz to, lai publiskā iepirkuma jomā apkarotu ekonomikas dalībnieku vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci.

40. Cits jautājums ir, vai Portugāles likumdevējs, regulējot šo izslēgšanas pamatu tādā veidā, kā tas tika pieņemts, ir stingri ievērojis Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu vai, gluži pretēji, ir pieņēmis risinājumus, kas to izkropļo, novirzās no tā pamatprincipiem vai nepamatoti sašaurina tā piemērošanas jomu.

41. Tiesa ir vairākkārt lēmusi, ka tad, “[..] ja reiz dalībvalsts nolemj [valsts tiesiskajā regulējumā] iekļaut kādu no Direktīvā 2014/24 paredzētajiem fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem, tai ir jāievēro to būtiskās raksturiezīmes, kādas ir paustas šajā direktīvā. Precizējot, ka dalībvalstis nosaka “šā panta īstenošanas nosacījumus, ievērojot Savienības tiesību aktus”, ar Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktu dalībvalstīm tiek liegts sagrozīt minētajā pantā noteiktos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus vai ignorēt mērķus vai principus, kas iedvesmo katru no šiem iemesliem”¹⁷.

42. Turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ uzskatu, ka, iekļaujot savā tiesiskajā regulējumā Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunkta saturu, Portugāles tiesību normās nav veikta [šai direktīvai] pilnībā atbilstoša transponēšana: konkrētāk, CCP 55. panta 1. punkta f) apakšpunktā tiek nepamatoti ierobežotas līgumslēdzējas iestādes pilnvaras izslēgt pretendētus, kuri iesaistījušies koluzīvās darbībās, jo ir izvirzīta prasība, ka viņu rīcībai iepriekš jābūt piemērotam papildusodam par aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, ko noteikusi KI.

43. Tomēr šis apstāklis manā ieskatā nozīmē nevis to, ka nav veikta transponēšana, bet gan to, ka tā veikta nepilnīgi. Turklāt šo trūkumu, iespējams, varētu novērst ar *plašāku* CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunkta interpretāciju, proti, tādu, kas atbilstu Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktam (ar atbilstošu interpretāciju)¹⁸.

44. Kopumā neuzskatu, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir piemērots, lai atsāktu diskusiju par dalībvalstu pilnvarām neievieš valsts tiesību normās fakultatīvos izslēgšanas iemeslus, it īpaši tādā situācijā, ja Portugāles likumdevējs ir izvēlējies pretēju risinājumu (pat ja šis risinājums no Savienības tiesību viedokļa nav tik apmierinošs).

¹⁶ Lai izpildītu pienākumu transponēt direktīvas normas valsts tiesību aktos, ir pietiekami, ka valsts tiesiskajā regulējumā iepriekš ir paredzētas normas, ar kurām materiālajās tiesību normās ir ietvertas minētās [direktīvas] normas. Valsts tiesību normu pielāgošana direktīvai obligāti neprasa tās saistošā satura pieņemšanu ar formālu un atsevišķu tekstu – šai direktīvai – *vēlākā* tiesību normā. Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 10. jūnijs, *Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg)* (C-303/20, EU:C:2021:479), 33.–36. punkts. It īpaši 35. punktā ir atzīts – lai noteiktu, “vai ar valsts tiesisko regulējumu ir pietiekami izpildīti no konkrētās direktīvas izrietošie pienākumi, ir jāņem vērā ne tikai šis direktīvas transponēšanai īpaši pieņemtais tiesiskais regulējums, bet arī visas pārējās pieejamās un piemērojamās tiesību normas”.

¹⁷ Spriedums *Meca*, 33. punkts.

¹⁸ Šķiet, šādu tēzi ir izteikusi *Tribunal Central Administrativo Norte* (Ziemeļu centrālā administratīvā tiesa) 2020. gada 29. maija spriedumā, ar kuru tā apmierināja *Toscca* pieteikumu. Tas, šķiet, izriet no *Infraestruturas* argumentiem, kuri izklāstīti lēmuma par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu 7. punktā: iesniedzējtiesas ieskatā CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunkts “katrā ziņā attiecas arī uz *iepriekš notikušiem gadījumiem*, kad ir bijušas norādes par pretendentu pret konkurenci vērstām darbībām, kas nav ietvertas vai norādītas pretendenta piedāvājumā” (mans izcēlums).

45. Tiesas līdz šim izveidotā judikatūra attiecībā uz dalībvalstu izvēles iespējām šajā jomā, protams, neignorē dalībvalsts pienākumu (LESD 288. pants) sasniegt rezultātu, kas izvirzīts atbilstoši direktīvai. Balstoties uz šādu priekšnoteikumu, dažādi Tiesas sastāvi ir nolēmuši, ka Direktīva 2014/24 ir pareizi īstenota attiecībā uz fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem atbilstoši iepriekš minētajām prasībām¹⁹.

46. Turklāt iepriekš norādīto debašu atsākšana būtu īpaši jutīga, ciktāl to rezultāts:

- varētu izraisīt fakultatīvo izslēgšanas iemeslu pārveidošanu par obligātiem izslēgšanas iemesliem ārpus Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktā minētās dalībvalstu iesaistes robežām;
- varētu sadrumstalot vienoto režīmu, kas ir pamatā atsaucē uz Direktīvu 2014/24 noteikumos par izslēgšanas iemesliem, kuri ietverti Direktīvā 2014/25. Saskaņā ar pēdējās minētās direktīvas 80. panta 1. punkta trešo daļu, *ja to pieprasa dalībvalstis*, šie kritēriji un noteikumi papildus ietver Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus.

B. Pirmais prejudiciālais jautājums

47. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktā minētais izslēgšanas iemesls ir “tikai” līgumslēdzējas iestādes ziņā.

48. Tiesa jau ir sniegusi atbildi uz šo jautājumu: “No Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta izriet, ka Savienības likumdevēja nodoms ir bijis uzticēt līgumslēdzējai iestādei, un tikai tai, uzdevumu pretendenta atlases stadijā novērtēt vajadzību izslēgt kandidātu vai pretendentu no iepirkuma procedūras.”²⁰

49. Šis Tiesas lēmums atbilst Direktīvas 2014/24 56. panta 1. punkta b) apakšpunktam: līgumslēdzējai iestādei ir jāpārbauda, “vai piedāvājumu ir iesniedzis pretendents, kas nav izslēgts saskaņā 57. pantu”. Tādējādi līgumslēdzējai iestādei katrā ziņā jāizlemj, vai pretendents ir jāizslēdz no iepirkuma procedūras.

50. Tomēr iepriekš minētais kategoriskais lēmums piemērojams vienīgi tiem gadījumiem, kad ar iepriekšēju kompetentās iestādes galīgu lēmumu ir konstatēta rīcība, kas nav saderīga ar piekļuvi iepirkuma procedūrām, vai pretendentam ir aizliegts piedalīties šādās procedūrās.

51. Kontekstā, kurā uzdots šis jautājums (proti, ja pretendentam tiek piedēvēta pret konkurenci vērstā rīcība), paveras trīs iespējamie scenāriji:

- Ja šāds ekonomikas dalībnieks jau iepriekš ar galīgu spriedumu ir izslēgts no dalības iepirkuma procedūrās (Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta pēdējā daļa) konkurenci ierobežojošas rīcības dēļ²¹, līgumslēdzējai iestādei šis aizliegums ir jāievēro. Sodītajam ekonomikas dalībniekam nav tiesību izmantot iespēju pierādīt savu uzticamību (korektīvie jeb *self cleaning*

¹⁹ Skat. šo secinājumu 12. zemsvītras piezīmi.

²⁰ Spriedums *Meca*, 34. punkts.

²¹ Aizliegums slēgt līgumus var būt noteikts ar galīgu spriedumu par pārkāpumiem, kas izdarīti citās tiesiskā regulējuma jomās. Tagad pievērsīšos konkurences iestādes noteiktiem aizliegumiem, kā tas bija šajā lietā.

pasākumi) izslēgšanas periodā, kāds noteikts spriedumā dalībvalstī, kurā attiecīgais spriedums ir izpildāms²².

- Ja aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā nav noteikts ar galīgu spriedumu, bet gan ar KI lēmumu, līgumslēdzējai iestādei tas nav neizbēgami saistošs: tā var pārbaudīt, vai attiecīgais ekonomikas dalībnieks ir veicis manis iepriekš minētos korektīvos pasākumus, kas, neraugoties uz visu pārējo, tam ļautu piedalīties līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā.
- *A fortiori* tas tā būs gadījumā, ja KI nav noteikusi nekāda veida aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā, toties ir piemērojusi ekonomikas dalībniekam sodu par koluzīvām darbībām.

52. Analizējot nākamās prejudiciālās jautājumus, pievērsīšos otrajai un trešajai no tikko izklāstītajām hipotēzēm. Lai atbildētu uz pirmo jautājumu, ņemot vērā tā plašo formulējumu, manuprāt, pietiek ar atbildi, kurā norādīta vispārējā tiesību norma, neskarot izņēmumus, kas izriet no pašas Direktīvas 2014/24.

C. Otrās prejudiciālās jautājums

53. Iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai saistībā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu valsts likumdevējs ir tiesīgs “lēmumu, kas līgumslēdzējai iestādei ir jāpieņem [...], [...] pilnībā aizstāt” ar KI lēmumu, ar kuru šī iestāde ekonomikas dalībniekam kā papildsodu piemēro aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās.

54. Likumā Nr. 19/2012 KI ir atļauts pret ekonomikas dalībniekiem, kas iesaistīti pret konkurenci vērstās darbībās, papildus naudas sodam piemērot arī papildsodu²³ – aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās uz noteiktu laiku (71. panta 1. punkta b) apakšpunkts).

55. Tomēr, kā esmu to jau paskaidrojis, KI tiešā veidā ir nolēmusi, ka *Futrifer* nebija jāpiemēro papildsods.

1. Nepieņemamība

56. Balstoties uz šādu pieņēmumu, lai cik interesants kopumā un no dažādiem citiem aspektiem būtu iesniedzējtiesas izvirzītais jautājums, tam saistībā ar izskatāmo lietu ir hipotētisks raksturs.

57. Jautājumam būtu jēga, ja, saskaroties ar KI lēmumu, ar kuru noteikts aizliegums slēgt līgumu, būtu jānoskaidro, kā to jautā iesniedzējtiesa, kādā mērā šis lēmums ir pietiekams, lai “aizstātu” līgumslēdzējas iestādes (vēlāko) lēmumu.

58. Turpretī, tā kā ir skaidri redzams, ka tiesvedībā pret *Futrifer* KI apzināti tai nepiemēroja papildsodu – aizliegumu slēgt līgumus –, manā ieskatā nav lietderīgi šajā lietā lemt par šādu (neesošu) aizliegumu.

²² Attiecībā uz identiskas tiesību normas interpretāciju Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/23/ES (2014. gada 26. februāris) par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu (OV 2014, L 94, 1. lpp.) skat. spriedumu, 2020. gada 11. jūnijs, *Vert Marine* (C-472/19, EU:C:2020:468), 20. punkts.

²³ Likumā Nr. 19/2012 šis aizliegums kvalificēts kā “sods”. Tāpēc nav nepieciešams aplūkot tā juridisko dabu, par ko notiek debātes citās tiesību sistēmās.

59. Tātad otrais prejudiciālais jautājums nav pieņemams²⁴.

2. Pakārtoti – atbilde uz jautājumu pēc būtības

60. Ja Tiesa nepiekrīstu manam viedoklim un izvēlētos aplūkot šo prejudiciālo jautājumu pēc būtības, turpinājumā izklāstīšu savu nostāju šajā jautājumā.

61. Manā ieskatā (neaplūkojot gadījumus, kad aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā ir noteikts ar galīgu spriedumu)²⁵ KI lēmums, ar kuru ekonomikas dalībniekam ir noteikts aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, nav saistošs līgumslēdzējai iestādei tik lielā mērā, ka ar to “pilnībā tiktu aizstāts tās lēmums”.

62. Tik tiešām, līgumslēdzēja iestāde arī šādā gadījumā var pārbaudīt, vai sodītais ekonomikas dalībnieks ir veicis Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktā minētos korektīvos pasākumus, un, neraugoties uz pārējo, ļaut tam piedalīties līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā.

63. Atgādināšu, ka ekonomikas dalībniekam nešaubīgi ir tiesības pierādīt savu uzticamību, izmantojot minētos paškorekcijas pasākumus, un šīs tiesības tiešā veidā izriet no iepriekš minētā Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta²⁶.

64. Manis ierosinātais risinājums (līgumslēdzējai iestādei piešķirt tiesības pārbaudīt korektīvos pasākumus, lai gan konkurences iestāde noteikusi aizliegumu slēgt līgumus) ļauj rast līdzsvaru starp divām pieejām:

- saglabāt līgumslēdzējas iestādes pilnvaras, jo tām jābūt iespējai brīvi novērtēt kandidāta uzticamību un nav katrā ziņā sev par saistošiem jāatzīst citu valsts iestāžu veiktie novērtējumi, no vienas puses²⁷;
- izvēlēties risinājumu, kurā ņem vērā to valsts iestāžu funkcijas, kuras ir atbildīgas par saukšanu pie atbildības, jo īpaši pret konkurenci vērstu darbību gadījumā, no otras puses²⁸. Līgumslēdzējai iestādei ir jāņem vērā šo iestāžu lēmumi, jo galu galā “konkurenci ierobežojošas rīcības esamība var tikt konstatēta tikai pēc šāda lēmuma pieņemšanas, kurā fakti ir juridiski šādi kvalificēti”²⁹.

65. Tomēr ir taisnība, kā to ir atzinusi Tiesa, ka, ņemot vērā Direktīvas 2014/24 102. apsvērumu³⁰, dalībvalstīm ir piešķirta “plaša rīcības brīvība attiecībā uz to iestāžu noteikšanu, kuru uzdevums ir novērtēt korektīvo pasākumu atbilstību. Šajā ziņā [...] var uzticēt šo novērtēšanas uzdevumu jebkurai iestādei, kas nav līgumslēdzēja iestāde vai līgumslēdzējs”³¹.

²⁴ *Futrifer* uzskata, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu nav pieņemams kopumā, jo neviens no jautājumiem, kurus tas uzskata par vispārīgiem un hipotētiskiem, nav saistīts ar strīda izšķiršanu. Komisija ar isākiem argumentiem izsaka kritiku par to, ka iesniedzējtiesa, “šķiet, aicina Tiesu vispārīgi un gandrīz abstrakti lemt par Direktīvas 2014/24 transponēšanu”, taču tā neapstrīd lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību. Manā ieskatā *Futrifer* arguments ir pareizs attiecībā uz otro un ceturto prejudiciālo jautājumu.

²⁵ Skat. šo secinājumu 50. un 51. punktu.

²⁶ Spriedums, 2021. gada 14. janvāris, *RTS infra un Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel* (C-387/19, EU:C:2021:13), 48. punkts.

²⁷ Atsaukos uz manis sniegtajiem secinājumiem lietā *Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93* (C-267/18, EU:C:2019:393), 30. punkts.

²⁸ Spriedums, 2018. gada 24. oktobris, *Vossloh Laeis* (C-124/17, EU:C:2018:855; turpmāk tekstā – “spriedums *Vossloh Laeis*”), 25. un 26. punkts.

²⁹ Spriedums *Vossloh Laeis*, 39. punkts.

³⁰ “[Dalībvalstīm] jo īpaši vajadzētu būt brīvai izvēlei lemt, vai atļaut[,] lai attiecīgos novērtējumus veic atsevišķas līgumslēdzējas iestādes, vai minēto uzdevumu uzticēt citām iestādēm centralizētā vai decentralizētā līmenī.”

³¹ Spriedums, 2020. gada 11. jūnijs, *Vert Marine* (C-472/19, EU:C:2020:468), 29. punkts.

66. Kopumā, izvērtējot, vai piemērot 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu, līgumslēdzēja iestāde var alternatīvi:

- ja nav citu iestāžu iepriekšēju lēmumu, vai nu pati izslēgt ekonomikas dalībnieku, par kuru ir pietiekami ticamas norādes, ka tas ir noslēdzis tādas vienošanās ar citiem ekonomikas dalībniekiem, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci;
- vai arī, ja attiecīgā iestāde ir konstatējusi šādas ierobežojošas vienošanās³² un neatkarīgi no tā, vai iestāde ir noteikusi aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, izvērtēt, vai pretendenta vai kandidāta korektīvie pasākumi pierāda viņa uzticamību un līdz ar to viņu nebūtu jāturpina izslēgt no iepirkuma procedūras saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktu. Dalībvalsts tomēr korektīvo pasākumu novērtēšanu var uzticēt citai iestādei, kas nav līgumslēdzēja iestāde, un šādā gadījumā līgumslēdzējai iestādei ir jāievēro šis novērtējums.

D. Trešais prejudiciālais jautājums

67. Trešā prejudiciālā jautājuma formulējumā, šķiet, patiesībā ir ietverti divi jautājumi:

- pirmkārt, vai “līgumslēdzējas iestādes lēmums par ekonomikas dalībnieka “uzticamību” atkarībā no konkurences tiesību normu ievērošanas (vai neievērošanas)” [var tikt pieņemts] arī “[bez] saistības ar konkrēto iepirkuma procedūru”;
- otrkārt, vai šim novērtējumam par relatīvo ekonomikas dalībnieka atbildību jābūt “pietiekami pamatotam” ar līgumslēdzējas iestādes “autonomu izvērtējumu”, kuru var apstrīdēt pārējie konkurenti³³.

68. Arī šeit pieņēmums, no kura, šķiet, izriet šis prejudiciālais jautājums, ir tāds, ka pirms līgumslēdzējas iestādes lēmuma ir veikts papildu pasākums (aizliegums slēgt līgumu), ko ir noteikusi KI. Pamatojoties uz to, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai papildu pasākuma pamatā esošie iemesli ir “tāda paša veida un rakstura” kā “izvērtējums par uzticamību”, kas jāizdara līgumslēdzējai iestādei³⁴.

69. Jautājumu saprotot šādi, rastos tās pašas nepieņemamības problēmas (tā hipotētiskā rakstura dēļ), kas jau minētas attiecībā uz otro jautājumu. Tomēr savā pamatojumā iesniedzējtiesa atsauca uz iespēju, ka līgumslēdzēja iestāde varētu nolemt atzīt ekonomikas dalībnieka atbilstību, lai gan tam ir piemērots sods par koluzīvām darbībām, ja šāds sods neietver aizliegumu slēgt līgumu³⁵.

70. Tādēļ uz abiem jautājumiem atbildēšu, pamatojoties uz manis tikko norādīto iesniedzējtiesas pieeju.

³² Par saikni starp konkurences iestādes un līgumslēdzējas iestādes lēmumiem skat. sprieduma *Vossloh Laeis* 25.–33. punktu.

³³ Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 2.2.6. punkta trešā daļa.

³⁴ Kā norāda iesniedzējtiesa, šajā lietā “līgumslēdzēja iestāde neizrāda nekādu ieinteresētību pati izvērtēt pretendenta “uzticamību” [...]. Gluži pretēji, tā apgalvo, ka šāds vērtējums tai nav jāizdara, jo tas jau ir ietverts KI pieņemtajā lēmumā” (lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 2.2.6. punkta piektā daļa).

³⁵ Šķiet, tas ir secināms, lai gan ne pārāk skaidri, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 2.2.6. punkta.

1. Līgumslēdzējai iestādei veicamais novērtējums par uzticamību vai atbilstību

71. Faktiski atbilde uz šo prejudiciālā jautājuma daļu izriet no atbildes, ko esmu jau sniedzis uz diviem iepriekšējiem jautājumiem. Līgumslēdzēja iestāde saglabā visas pilnvaras izvērtēt pretendenta vai kandidāta uzticamību pēc tam, kad konkurences iestāde ir pieņēmusi lēmumu atbilstoši iepriekš minētajam.

72. Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 101. apsvērumu “līgumslēdzējām iestādēm vajadzētu dot arī iespēju izslēgt ekonomikas dalībniekus, kas izrādījušies *neuzticami*, piemēram, tādēļ, ka [...] izdarījuši *citus smagus pārkāpumus saistībā ar profesionālo darbību, piemēram, konkurences noteikumu [...] pārkāpumus*”³⁶. Šī paša apsvēruma otrajā daļā aplūkota rīcība saistībā ar iepriekšējiem līgumiem, “kas liek nopietni apšaubīt ekonomikas dalībnieka uzticamību”³⁷.

73. Nav pārsteidzoši, ka, ņemot vērā šo apsvērumu, Tiesa ir atzinusi, ka “visām līgumslēdzējām iestādēm pastāvošās iespējas izslēgt pretendentu no iepirkuma procedūras pavisam konkrētais mērķis ir ļaut tām novērtēt ikviena pretendenta godprātību un uzticamību”³⁸.

74. Turklāt fakultatīvās izslēgšanas iemesli ļauj dalībvalstīm izpildīt vispārējo interešu mērķus, un katrā ziņā ar tiem var pārliecināties par pretendenta uzticamības garantijām³⁹, rūpību, profesionālo godīgumu un nopietnību⁴⁰.

75. Konkrētāk, Tiesa attiecībā uz “Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pamatā esošo mērķi” ir nolēmusi, ka “līgumslēdzējas iestādes iespēja vai pat pienākums izslēgt ekonomikas dalībnieku no dalības iepirkuma procedūrā ir īpaši paredzēta, lai tā varētu novērtēt katra ekonomikas dalībnieka godprātību un uzticamību”⁴¹.

76. Turklāt pareiza Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunkta interpretācija prasa, lai pretendenta godprātības un uzticamības pārbaude attiektos arī uz tā *iepriekšējo* pret konkurenci vērsto rīcību, nevis tikai uz kolūzijām “konkrētajā” iepirkuma procedūrā, par kuru līgumslēdzējai iestādei jāpieņem lēmums.

77. Tas izriet it īpaši no Direktīvas 2014/24 57. panta 5. punkta otrās daļas, saskaņā ar kuru līgumslēdzējas iestādes var izslēgt ekonomikas dalībnieku, ja izrādās, “ka šis ekonomikas dalībnieks sakarā ar darbībām vai bezdarbību *pirms procedūras* vai tās laikā ir nonācis kādā no 4. punktā minētajām situācijām”⁴².

78. Papildus iepriekš minētajiem apsvērumiem jāpiebilst, ka līgumslēdzēja iestāde var alternatīvi atsaukties uz Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta c) apakšpunktu, kā pamatu savam lēmumam par pretendenta izslēgšanu izmantojot apstākli, ka tas ir pieļāvis smagu profesionālu pārkāpumu.

³⁶ Mans izcēlums.

³⁷ Skat. spriedumu *Meca*, 30. punkts.

³⁸ Turpat, 29. punkts.

³⁹ Secinājumu lietā *Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93* (C-267/18, EU:C:2019:393), 28. punktā esmu jau norādījis, ka “Direktīvā 2014/24 uzticamība [...] ir iekļauta kā [...] attiecību [starp līgumslēdzēju iestādi un pretendentiem] būtisks elements”.

⁴⁰ Spriedums, 2014. gada 10. jūlijs, *Consorzio Stabile Libor Lavori Pubblici* (C-358/12, EU:C:2014:2063), 29., 31. un 32. punkts.

⁴¹ Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Tim* (C-395/18, EU:C:2020:58), 41. punkts.

⁴² Mans izcēlums.

79. Nopietna profesionāla pārkāpuma jēdzienā, kas Portugāles tiesībās ir atzīts par izslēgšanas pamatu⁴³, var ietvert arī konkurenci ierobežojošas darbības, pat ja attiecībā uz tām ir paredzēts īpašs izslēgšanas veids: to apstiprina iepriekš minētais Direktīvas 2014/24 101. apsvēruma, kurā (saskaņā ar Tiesas izvēlēto pieeju attiecībā uz agrāko direktīvu)⁴⁴ konkurences noteikumu pārkāpumi tiek uzskatīti par nopietnu profesionāla pārkāpuma veidu⁴⁵.

80. Tik tiešām, kā tika uzsvērts tiesas sēdē, šī iespēja nozīmē, ka abi fakultatīvie izslēgšanas iemesli kaut kādā mērā pārklājas. Tomēr, manuprāt, ja to savstarpējā saikne tiek uztverta kā papildinoša, tā lietderīgi kalpo Direktīvas 2014/24 mērķiem.

81. Iestājoties Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunkta piemērošanas gadījumam, ir loģiski, ka līgumslēdzēja iestāde atsaucas uz šo izslēgšanas iemeslu. Attiecībā uz visām pārējām darbībām, kas, lai gan pārkāpj konkurences aizsardzības noteikumus, tomēr nav uzskatāmas par “vienošanos ar citiem tirgus dalībniekiem”, var izmantot plašāko c) apakšpunkta formulējumu.

82. Ja mērķis ir līgumslēdzējai iestādei piešķirt pēc iespējas lielākas spējas novērtēt pretendentu un kandidātu uzticamību, manā ieskatā nav iemeslu ierobežot tās pilnvaras, nosakot, kādi “konkurences normu pārkāpumi” ir izdarīti. Arī Direktīvas 2014/24 101. apsvērumā ir atļauts 57. panta 4. punkta c) un d) apakšpunktu izmantot iepriekš izklāstītajā nozīmē. Tādējādi tas rada tiesību normu kolīziju, kas būs jāatrisina tiesību normu interpretētājam, piemērojot normu, kura ir vispiemērotākā katras lietas apstākļiem.

2. Pienākums norādīt pamatojumu

83. Līgumslēdzējai iestādei ir pienākums “veikt konkrētu un individuālu attiecīgā subjekta attieksmes vērtējumu”⁴⁶. Šim vērtējumam jāizpaužas kā pieņemtā aktam pamatojumam, kas tā adresātiem un iespējamiem konkurentiem sniedz iespēju to pārsūdzēt tiesā⁴⁷.

84. Ja (kā tas ir šajā gadījumā) viens no konkurentiem ir apgalvojis, ka citam konkurentam ir piemērojams izslēgšanas iemesls saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu, līgumslēdzējai iestādei ir konkrēti jāpaskaidro, kāpēc tā pieņem šā kandidāta uzticamību. Attiecīgā gadījumā pamatojumā jāietver arī pretendenta, kam ir piemērots sods, piedāvāto korektīvo pasākumu novērtējums⁴⁸.

⁴³ CCP 55. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir noteikts aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā fiziskai vai juridiskai personai, kas administratīvi sodīta par smagu profesionālo pārkāpumu.

⁴⁴ Rikojums, 2019. gada 4. jūnijs, *Consorzio Nazionale Servizi* (C-425/18, EU:C:2019:476), attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.), 45. panta 2. punkta pirmās daļas d) apakšpunktu.

⁴⁵ Šajā ziņā ir lietderīgi iepazīties ar Eiropas Komisijas Paziņojuma par līdzekļiem cīņai pret slepenām norunām publiskajā iepirkumā un par norādījumiem, kā piemērot ar tām saistīto izslēgšanas iemeslu (2021/C 91/01) 5.2. punktu “Ar slepenu norunu saistīta izslēgšanas iemesla piemērošanas joma – saskaņotu darbību aptvērums un mijiedarbība ar izslēgšanas iemeslu, kas saistīts ar smagu profesionālās darbības pārkāpumu”.

⁴⁶ Spriedums, 2021. gada 7. septembris, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras* (C-927/19, EU:C:2021:700), 157. punkts, kurā ir atsaucē uz spriedumu, 2017. gada 9. novembris, *LS Customs Services* (C-46/16, EU:C:2017:839), 39. punkts un tajā minētā judikatūra.

⁴⁷ Turpat, 120. punkts.

⁴⁸ Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktu trešo daļu, “ja tiek uzskatīts, ka [ekonomikas dalībnieka veiktie] pasākumi ir nepietiekami, ekonomikas dalībnieks saņem paziņojumu par minētā lēmuma iemesliem.” Tomēr šī norma nav šķērslis tam, ka pamatojums tiek sniegts arī pretējā gadījumā, ja cits ekonomikas dalībnieks, kas ir konkurents, arī to ir pieprasījis, lai aizstāvētu sava konkurenta izslēgšanu.

85. Prasība norādīt pamatojumu tiek izpildīta, ja līgumslēdzēja iestāde tieši vai ar atsauci apstiprina argumentus, ko nozares iestāde (šajā gadījumā – KI) ir ņēmusi vērā, konstatējot, ka ekonomikas dalībnieks ir vienojies ar citiem, lai kropļotu konkurenci.

E. Ceturtais prejudiciālais jautājums

86. Iesniedzējtiesai ir šaubas, vai “Portugāles tiesībās izraudzītais risinājums [...] CCP 55. panta 1. punkta f) apakšpunktā” ir saderīgs ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu.

87. Iesniedzējtiesas veiktā atbilstošās CCP tiesību normas interpretācija (kas Tiesai ir jāņem vērā, jo to ir pieņēmusi augstākā Portugāles administratīvo tiesu instance) ir šāda: ja ekonomikas dalībnieka izslēgšana notiek “konkurences noteikumu pārkāpumu [dēļ], kas nav izdarīti konkrētajā iepirkuma procedūrā”, CCP 55. panta 1. punkta f) apakšpunktā ir noteikts, ka šāda izslēgšana ir atkarīga no KI lēmuma “par papildsoda piemērošanu, kas izpaužas kā aizliegums slēgt līgumu”. Iesniedzējtiesa piebilst, ka šajā procedūrā KI novērtē veikto korektīvo pasākumu atbilstību.

88. Tie paši apsvērumi, kas tika minēti, analizējot otro prejudiciālo jautājumu⁴⁹, liek secināt, ka šis jautājums ir hipotētisks, jo:

- pirmkārt, KI ir tiešā veidā noraidījusi papildsodu kā atbildes reakciju uz *Futrifer* rīcību;
- otrkārt, no lēmumiem neizriet, ka kāds no procedūrā iesaistītajiem ekonomikas dalībniekiem būtu atsaucies uz pieņemtiem Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktā minētajiem korektīvajiem pasākumiem, lai novērstu (neesošu) iepriekšēju aizliegumu slēgt līgumus.

89. Tādējādi, ņemot vērā lietas faktus, iesniedzējtiesas jautājumi pārsniedz šī strīda robežas, un ar tiem *faktiski* tiek lūgts Tiesas konsultatīvs atzinums par aspektiem, kas neattiecas uz šiem faktiem.

90. Lai izvairītos no iebildes par nepieņemamību, jautājumu varētu pārformulēt, to saprotot tādējādi, ka tas ir uzdots gadījumam, ja KI koluzīvo vienošanos uzskatītu par pierādītu un par to piemērotu naudas sodu, tomēr vienlaikus nenosakot aizliegumu slēgt līgumus.

91. Katrā ziņā, pamatojoties uz šī jautājuma pārformulējumu vai pakārtoti, mana piedāvātā atbilde balstās uz manis iepriekš sniegtajiem apsvērumiem. Tādējādi:

- Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktam neatbilstu tāda valsts tiesību norma (vai tās interpretācija), ar kuru tās piemērošanai ir noteikta prasība, ka jābūt iepriekšējam konkurences aizsardzības iestādes paziņojumam;
- dalībvalstis var piešķirt pilnvaras novērtēt korektīvos pasākumus tādām iestādēm kā KI, kas nav līgumslēdzējas iestādes. Iesniedzējtiesai jāpārbauda, vai tas paredzēts Portugāles tiesībās, un attiecīgā gadījumā tai jāpārbauda, “ka šajā nolūkā ieviestajā valsts sistēmā ir ievērotas visas [Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktā] noteiktās prasības”⁵⁰.

⁴⁹ Atšķirībā no otrā prejudiciālā jautājuma šajā jautājumā iesniedzējtiesa pievērš uzmanību tam, ka saskaņā ar Portugāles tiesībām, tiklīdz ir piemērots papildsods par aizliegumu slēgt līgumus, KI iegūst arī kompetenci lemt par sodītā ekonomikas dalībnieka rehabilitāciju.

⁵⁰ Spriedums, 2020. gada 11. jūnijs, *Vert Marine* (C-472/19, EU:C:2020:468), 31. un 38. punkts un rezolūīvās daļas 2. punkts.

F. Piektais prejudiciālais jautājums

92. Iesniedzējtiesa vērš uzmanību uz CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunktu, lai noskaidrotu, vai tā saturs atbilst Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktam.

93. Iesniedzējtiesas interpretācija par šo CCP pantu tai liek atzīt, ka šajā pantā tiek “ierobežota iespēja izslēgt piedāvājumu, pamatojoties uz nopietnām norādēm par darbībām, nolīgumiem, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences noteikumus, ar konkrēto iepirkuma procedūru, kurā šādas darbības ir konstatētas”.

94. CCP 70. pants vismaz burtiski ir piemērojams vēlākā iepirkuma procedūras posmā: 55. pants attiecas uz sākotnējo stadiju (ekonomikas dalībnieka atlase, pamatojoties uz kvalitatīviem kritērijiem), savukārt 70. pants attiecas uz nākamo stadiju (iesniegto piedāvājumu analīze). Lai iekļūtu otrajā posmā, pretendents vai kandidātam, protams, jāiztur pirmais posms, proti, tas nevar būt jau iepriekš izslēgts no iepirkuma procedūras.

95. Tomēr nekas neliedz šādu valsts tiesību normu, ja tās interpretācija nekādā ziņā neskar līgumslēdzējas iestādes pilnvaras konstatēt, ka pirms konkrētā piešķiramā līguma noslēgšanas procedūras pretendents ir veicis konkurenci ierobežojošu rīcību, kuras dēļ tas ir jāizslēdz.

96. Citiem vārdiem, neviena Direktīvas 2014/24 norma netiek pārkāpta, ja ar CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunktu ir vienīgi paredzēts, ka pati līgumslēdzēja iestāde izslēdz pretendenta piedāvājumu, ja tā konstatē, ka piedāvājums tapis pēc koluzīvas vienošanās, kas noslēgta saistībā ar šo pašu iepirkuma procedūru⁵¹.

97. Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunkta redakcija ir pietiekami plaša, lai aptvertu visas iespējas līgumslēdzējai iestādei uzzināt par pretendenta rīcību, kuras mērķis ir izkropļot konkurenci.

98. Secinājumos lietā *Vossloh Laeis* esmu izteicis apgalvojumu, ka Direktīvas 2014/24 57. pantā līgumslēdzējām iestādēm ir piešķirtas noteiktas ar izmeklēšanas darbībām saistītas funkcijas⁵²; minētajā lietā pasludinātajā spriedumā Tiesa piekrita šai nostājai⁵³.

99. Izmantojot šīs funkcijas, līgumslēdzējas iestādes ir pilnvarotas konstatēt, ka pastāv pretendentu vienošanās, kas noslēgtas saistībā ar notiekošo iepirkuma procedūru un kropļo konkurenci. Iespējams, kā to norāda Komisija, var rasties grūtības pierādīt konkurenci ierobežojošu rīcību, ko veic pati līgumslēdzēja iestāde. Šīs grūtības ne tikai nav praksē nepārvaramas, bet arī neattaisno līgumslēdzējas iestādes pilnvaru ierobežošanu, lai izvērtētu koluzīvas darbības, kuru esamību tā pati novērtē.

⁵¹ Iesniedzējtiesai ir jāizlemj, vai turklāt CCP 70. panta 2. punkta g) apakšpunktu varētu interpretēt tādā nozīmē, uz kuru esmu norādījis šo secinājumu 18. zemsvītras piezīmē.

⁵² C-124/17, EU:C:2018:316, 46.–49. punkts.

⁵³ Spriedums *Vossloh Laeis*, 24. un nākamie punkti.

V. Secinājumi

100. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai otro un ceturto prejudiciālo jautājumu atzīt par nepieņemamu un uz *Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa, Portugāle) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK 57. panta 4. punkta d) apakšpunkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

- šajā tiesību normā paredzētais fakultatīvais izslēgšanas iemesls ir jāizvērtē līgumslēdzējai iestādei, to nesaista citu iestāžu lēmumi, izņemot gadījumus, kad ekonomikas dalībnieks ar galīgu spriedumu ir izslēgts no dalības iepirkuma procedūrās izslēgšanas periodā, kas izriet no minētā sprieduma dalībvalstī, kurā tas ir izpildāms;
- līgumslēdzējai iestādei ir tieši vai ar atsauci jāsniedz pamatojums par iemesliem, saskaņā ar kuriem tiek atļauts piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā pretendētam, kam iepriekš piemērots sods par konkurenci ierobežojošām darbībām;
- tam nav pretrunā tāda valsts tiesību norma, ar kuru līgumslēdzējai iestādei ir atļauts izslēgt piedāvājumu, ja pastāv nopietnas norādes par darbībām, vienošanos, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences tiesību normas konkrētajā publiskā iepirkuma procedūrā, kurā konstatētas šādas darbības.

Pakārtoti ierosinu Tiesai uz otro un ceturto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

- Ja konkurences aizsardzības iestāde ekonomikas dalībniekam ir piemērojusi papildsodu – aizliegumu noteiktu laiku piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās –, līgumslēdzēja iestāde saglabā iespēju neizslēgt to no iepirkuma procedūras, ja ir izpildīti Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta nosacījumi.
- Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktu ekonomikas dalībniekam ir tiesības iesniegt pierādījumus par to, ka tas ir veicis pietiekamus pasākumus, lai pierādītu savu uzticamību, un tas līgumslēdzējai iestādei (vai šādā nolūkā saskaņā ar valsts tiesībām pilnvarotajai iestādei) būs jāizvērtē, tostarp tad, ja konkurences iestāde šim ekonomikas dalībniekam ir noteikusi papildsodu – aizliegumu piedalīties iepirkuma procedūrās.